

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 43.

V Mariboru, dne 22. oktobra 1903.

Tečaj XXXVII.

Slovenskim posojilnicam in drugim zadrugam.

Ko smo dovršili članek, ki smo ga zadnjič napisali pod gornjim naslovom, bili smo si v svesti, da smo storili s tem le svojo narodno dolžnost, ako smo opozorili naše slovenske posojilnice (tudi rajfajzenovke in druge zadruge), da bi storile neodpušljivi naroden greh, če bi se pridružile iz kakoršnih koli ozirov nemški zvezi v Gradcu, ker bi nam na ta način s trdnimi sponami gospodarskih odnošajev oteževale vresničenje našega gesla: »Proč od Gradca!«

Tak je bil namen našega članka; molčati nismo smeli, ker vemo, da se je nekaj slovenskih zadrug dalo zvabiti v Gradec, in so v Gradcu nastavili za revizorja zagrizenega nemčurja.

»Proč od Gradca!« — torej slovenske posojilnice in zadruge!

Odkrito lahko rečemo, da smo se nadejali, da bo tudi celjska »Domovina« spregovorila besedo, ki bi se zlagala z našim člankom — saj se gre za velevažno narodno zadevo. Res je spregovorila, a tako, da je našo nado postavila na glavo; lotila se je v zadnjem času neka čudna strast, da ji ne teknejo več naši članki in si jih radi tega kaj rada krivo razlaga.

Na ta način ni našla v našem gori omenjenom članku narodnega namena, temveč je zasledila prav pravečato konjsko nogo, propagando za »Gospodar. zvezo« v Ljubljani.

Čudili smo se, ko smo čitali tisti članek,

ki se je v začetku kar sam ocenil, ker se zove »izviren dopis iz Savinske doline«.

Ker pa poznamo duševno čilost Savinčanov, se seveda članek ni mogel roditi kje v Savinski dolini, k večjemu, da mu je oče kak Savinčan, ki si je Savinčanom lastno čilost vsled dolgoletnega bivanja v Celju popolnoma podkresal na trdnem tlaku tega nemčurskega mesta, ker bi sicer ne mogel tako prezirati naših združnih potreb.

Ko bi se ne šlo za resno narodno stvar, lahko bi v zabavo in kratek čas naših bralcev v tistem članku natrgali velikanski šopek blestečih nesmislij, s kojimi agitira člankar za celjsko »Zvezo« — a hočemo si ogledati članek z resnim obrazom, v kolikor je to mogoče.

Naš članek je imel naroden namen, člankar v Celju pa povdarja potrebo, da se tudi čuje druga plat zvona in privleče v to svrhu kar za lase gospodarski razpor in boj, ki besni na Kranjskem.

Če si ta gospodarski razpor na Kranjskem pogledamo, se nam vsilijo nehote nekateri pomisleki, na Kranjskem je namreč samo jedna zveza zadrug, to je »Gospodarska zveza«; ker pa govori celjski člankar o besnečem gospodarskem razporu, bi bila na Kranjskem še gotovo katera druga zveza zadrug; a ni je — in je z ozirom na besneči razpor in boj ravno celjska zveza tista druga zveza, zveza za kranjske liberalne zadruge.

Nočemo izvajati iz tega naravnih posledic, ker bi se nam zopet predmetavalo, da agitiramo za »Gospodarsko zvezo«.

A to rečemo odkritosrčno, da »Zveza

slovenskih posojilnic« v Celju na noben način ne zadošča našim združnim razmeram; nam tista baharija o pospeševanju gospodarskega razvoja celokupnega sloven. naroda — celo nič ne imponira, ker je otroška, in je niti dejanja, niti razmere ne opravičujejo. Kaj bomo govorili kar o delovanju za celokupen slovenski narod — ko vendar ni naroden centrum pri nas, temveč v Ljubljani — in se moramo noč in dan boriti le za svoj naroden obstanek.

Zakaj da nam celjska »Zveza« ne ugaja, nam ni treba dokazovati, ker dokaz čitamo v »Domovini«. Za vse avstrijsko združništvo je nastopila z revizijskim zakonom nova doba — samo za celjsko »Zvezo« ne — in za njene posojilnice ne. Stara doba torej; — in tista obligatorična revizija, kot dozda — saj jo poznamo, to obligatorično revizijo celjske »Zveze« — o da, obligatorični so oni veliki letni doneski ...

Mi smo se pa nadejali, da tudi za celjsko »Zvezo« nastopi nova doba; radi tega bi se morala spremeniti v zadruge — a se ni; — torej sme po zakonu izvrševati samo le revizijo, drugih koristi pa niti ne sme prinašati. Tu je pač ogromna razlika, če pomislimo, kaj vse imajo posojilnice in druge zadruge pri »Gospodarski zvezi«.

Samo eno spremembo najdemo pri celjski »Zvezi« — čitamo namreč, da sprejema z naprej tudi drug, zadruge; — a kdo bo te revidiral, ker je sedanji gospod revizor vendar sam priznal v sodni dverani v Celju, da pozna samo knjigovodstvo posojilnic — a drugih zadrug ne!?

Listek.

Prisega v večnost.

(Resnična pripovedka; prevel Ivan Vuk.)

Ali je po smrti življenje, ali je večnost? Se bomo li še kedaj videli? Ali si mi za večno izgubljen, brat, sestra, starši, žena ali dete? Ali je vse ničevno in vse propade samo v prah, v grob? O, ali ne vidiš in ne slišiš nič več moje bolesti? Je-li sedaj vsaka vez med nama pretrgana?

Ta in enaka vprašanja napolnjujejo človeka, ko stoji s krvavečim in solzečim srcem ob grobu dragih.

Ah! Vprašanja ne ostanejo nerešena. Kaj je grob? Ali je kaj drugega kakor vrata v večnost? Je-li večnost zakrinkana skrivnost? Ali ni mar večnosti povsod? — Potrebuje duh ali duša drug kraj?

Naše lastno telo, ki je prah in pepel, ono je tisti zapah, kateri nam zapira svet duhov, večnost.

Ne, ne! vse vezi, ki nas vežejo na dragega mrliča, ne more raztrgati smrti! — Rakev, ki nam zakriva blede obličje ljubega mrliča, ni zapor duše, ne!

Večnost je, svet duhov je, ki je znabiti, ne da bi vedeli, v tesni zvezi s sedanjostjo,

s tem svetom, da obkrožujejo duše dragih naše obličje itd., ne da bi jih naše telesno motno oko videlo.

Vendar naj se nikdo ne predrzne s smelo roko odstraniti vsaj za hip zagrinjala te skrivnosti! — Zgodilo bi se mu, kakor mladeniču v pravljici, ki je odgnil podobo v začaranem stolpu.

Tukaj hočem povedati dogodek, ki mi je dal povod k takim vprašanjem.

Bilo je jeseni, v času vseučilišnih počitnic. Drevje, cvetlice in vsa narava je kazala, da si želi počitka. Bil sem, kakor vsi moje starosti, dobre volje, saj sem se lahko za nekaj časa odtegnil prašnim in suboparnim knjigam ter se radoval narave, umirajočih solnčnih žarkov, ki niso bili več tako močni. Lazil sem po gorah in tudi obiskal svojo sestro in njenega moža, ki sta kupila v teh gorah posestvo.

Nekaj sob v gosposki hiši je še začasno imel prejšnji posestnik s svojo soprogo, ki sta bila brez otrok, ter še nista našla za se primerne bivališča. To mi je tembolj prišlo, ker sem v njem spoznal še precej mladega, živahnega moža, ki sva se kmalu sprijaznila. Za kratek čas sva hodila na lov, vozila se ali pa jahala, kakor se je nama poljubilo. Kmalu sem pa spoznal, da je moj novi prijatelj le na videz in prisiljeno dobre

volje, da ga v notranjosti muči nekaj, kar mi je še zakrival.

Bil je materialist in ni verjel drugega, kakor kar je ravno z rokami otipal. Imel je polovično šolsko izobrazbo, in to radi njegovega nerednega življenja; — bral je sila mnogo, skoro preveč, ter ni bral s premislekom, ampak je zmešal vse skupaj, kar mu tudi ni bilo v prid.

Tako je divjal v njem vedno boj. Manjkalo mu je vere, manjkalo razuma, da bi iz tega, kar je bral, vedel posneti resnico. In tako je večkrat dvomil o takih rečeh in pri tem mnogo trpel.

Kake pol ure od T. je ležala ob cesti, v prav lepem kraju vas, v katere sredini se je ponosno iz zelenega drevja blisčal zvonik tamošnje farne cerkve, dalje gostilna, občinska hiša, trgovina, pekarija in šola, kakor imajo navadno premožne vasi.

Predno se pride od tod na glavno cesto, ki vodi v mesto, se je moralo iti nekoliko po stranski stezici, ki je peljala skozi majhen gozdič, mimo velike, stare smreke. Ta je bila znana pod imenom »šepetajoča smreka«. Množina pravljic je krožila med ljudstvom o tej smreki, vsakdo se je je ognil, posebno pa po noči. V času francoske vojske so se go-dile pod tem drevesom grozovite reči in tudi več umorov se je zgodilo. In tako so pripo-

Sicer pa zahtevajo zadruga od zveze tudi kaj drugega kot revizijo — a kaj drugega jim celjska »Zveza« ne more in ne sme dati.

Veliko zmešnjavo povzroča pa v slovenskem združništvu tudi znani g. Lapajne, ki je šolski ravnatelj v Krškem in ima kot tak najbrž dosti posla; on bi rad imel svojo zadrugo zvezo in si jo hoče napraviti s svojo »Centralno slov. posojiln. v Krškem.«

Opozarjamo samo slovenske posojilnice in druge zadruga na smešnost Lapajnetovega počenjanja; nelep način, kako da zvalja imenovani slovenske posojilnice in zadruga v Krško, označili bomo v drugi številki — ker do tedaj morda tudi zvemo, kako more g. Lapajne obljubljati, da bi tiste zadruga, ki bi se dale v Krško zvabiti, revidiral gosp. Jošt; kolikor nam je znano, je namreč gosp. Jošt še vedno revizor celjske »Zveze.«

Seveda se slovenske posojilnice in druge zadruga ne smejo ozirati na take zmešnjave, ki bi jim le škodile, — torej jim pač nič drugega ne preostaja, kakor da se pridružijo naravnemu središču slovenskega združništva, to je »Gospodarski zvezi« v Ljubljani.

Politični shod na Dobrni pri Celju.

Nov, časten dan mora zapisati Dobrna v svojo zgodovino. Ta dan je 18. oktober. Politični shod, ki se je vršil ta dan na Dobrni, je bil namreč vkljub malo ugodnemu vremenu tako sijajno obiskan, da Dobrna še ni videla toliko zbranih moč in mladeničev, kateri so vsi prišli z namenom, da slišijo svoje gg. poslance in druge govornike, da se navdušijo za svoj nadaljni boj bodisi na gospodarskem, bodisi na političnem polju.

Shod je otvoril g. župnik Kukovič, pozdravil s toplimi besedami navzoče ter dal besedo drž. poslancu g. vitezu Berksu. G. poslanec pravi, da bo njegovo poročilo na Dobrni nadaljevanje poročila na shodu v Velenju, povdarjajoč žalostni položaj v obeh polovicah naše države, ki je nastal vsled obstrukcije na Dunaju in v Budimpešti. Za Slovence je še posebno žalostno to, da so razcepljeni v pet dežel. Zato bodi vedno naš ideal: združenje razcepljenih delov slovenske zemlje. A časi za uresničenje te misli so slabi. Vendar obupati ne smemo, ampak skrbeti moramo za sredstva, ki pripravljajo našo boljšo bodočnost. O prvem takem sredstvu: o železnicah je govoril obširneje v Velenju, zato hoče tukaj govoriti o drugem in tretjem, to so: šole in okrepitve gospodarskega po-

vedovali o »šepetajoči smreki« stvari, da so vsakomu vstajali lasje. Vse te pravljice in dogodbe pustimo na stran. Omenim le neko čudno lastnost te smreke, ki ji je dala najbrže tudi to ime ter vzbudila v ljudstvu pravljice; gotovega se pa vendar ni dalo nič dognati, odkod prihaja ta čudovitost drevesa.

Ako ni pihal noben veter in je narava bila tiha in mirna, gibale so se iglice in tresle veje. Pri tem se je pa slišal čuden šum in šepet, kakor brenčanje bučelic. Ni se pa vedelo, prihaja to od debla ali vejic. Jaz sam sem večkrat opazoval to drevo, ter sem bil celo tako predrzen, da sem zlezal na drevo, da bi preiskal in našel vzrok temu šepetu. Vendar vse zastoj! Reči pa moram le, da so konji postali vsokokrat nemirni, se vspejli in prhali, ko so prišli v bližino tega drevesa, — potem pa v divjem begu oddirjali.

Da se izognem daljšemu popisovanju, povem naj še, da ni preminul dan, da bi ne šel s kako večjo družbo kam ali pa sam z Evaldom. Tako se je namreč imenoval moj prijatelj. Če sem se pa zapoznil, šel sem rajši po daljšem potu domov, kakor pa po bližnjici mimo »šepetajoče smreke«.

Tako smo bili nekdanj na lovu in se vračali zvečer domov prav dobre volje. V živahnem pogovoru z Evaldom nisem opazil, da so najini tovariši naprej in da sva sama.

ložaja Slovencev. Glavna zadeva je še vedno celjska gimnazija. Za poslopje je postavljena že sicer primerna svota v proračun, a prostora še ni, kjer bi se zidalo. Gimnazijo pa moramo imeti prej, drugače nam nasprotniki vedno očitajo, kako da hočemo vseučilišče, ko še niti ene popolnoma slovenske gimnazije nimamo. Povdarja na to veliko važnost in potrebo slov. vseučilišča v Ljubljani, obljubujoč, da predno bo dala vlada Italijanom vseučilišče, bodo slovenski poslanci zahtevali vseučilišče v Ljubljani. Da se pa okrepi gospodar. položaj našega naroda, treba je delavnega drž. zbora. To je pa sedaj nemogoče vsled obstrukcije. Zato je on proti obstrukciji, ker to pomenja vničenje parlamenta. Nemcem bi se brez držav. zbora godilo dobro, slabše pa Slovanom. Posebno zastran vinske klavzule se je bati, da ostane vse pri starem. Omenja še notranje razmere drž. zbora. Slovenci so za obnovev desnice, četudi proti vladni volji, in zato se trudijo, da so v najboljših odnosih s Čehi in Poljaki.

Zborovalci so z vidnim zanimanjem poslušali poročilo in ob koncu glasno izražali svojo zadovoljnost.

Potovalni učitelj g. Goričan razlaga v poljudni besedi različne rane kmetkega stanu ter navaja sredstva za zboljšanje gospodarskih razmer. 1. Priporoča kmetovalcem, da naj ne prevzemajo predrago posestev, ker je to navadno pogin kmetovalca. 2. Sviri pred pijančevanjem. Pijanica se je tudi treba ogibati in nikdar se ne dotakniti njegove pijače, ker ne zapravlja samo svojega, ampak tudi premoženje žene in otrok. 3. Ne se tožariti brez velike sile. Četudi eden pravdo dobi, škodo trpita oba. 4. Pri postavljanju novih poslopij biti previden. 5. Boljše je manj zemlje dobro obdelovati, kakor imeti cele planjave, a puste. 6. Kmetovalec naj otroke sedaj drugače vzgaja, kakor se je to godilo poprej. Naj nikdo ne reče: moj oče je tako delal, pa se mu je dobro godilo. Ko bi v teh razmerah živeli naši stariši in pradedje, bi se jim tudi slabo godilo, ali pa še slabše. 7. Knjigovodstvo naj si vpelje vsak gospodar. 8. Umno delati, delo razumeti, ne samo delati, pa brez razuma. Preračunati, katera panoga kmetijstva sedaj največ nese. Za naše kraje priporoča sadjerejo in živinorejo. H koncu želi kmetkemu stanu boljšo bodočnost in takrat se bo še le obrnilo na boljše, kadar se bomo mi sami spreobrnili. — Poljudne in jasne besede so naredile velik utis na zborovalce in burno so odobraval govorniku.

Dežel. posl. g. dr. Iv. Dečko se predstavi volilcem kot njih zastopnik v deželnem zboru. S temnimi barvami riše položaj Slo-

vencev v dežel. zboru. Nemec hoče vladati povsod; tudi v Gradcu nas tlačijo, ker imajo večino. Volilno postavlo so si naredili za-se in umevno je, da ne bodo dali moči iz rok. Ostro obsoja krivični volilni red. Veleposestvo ima preveč poslancev, na nas pa pride po en poslanec na 60 000 ljudi. Tudi z novim volilnim redom ne bomo dosegli Bog ve kaj, a še temu se protivijo Nemci. Po pravici bi nam slo že sedaj 20 poslancev. Tretjino prebivalcev smo Slovenci, tretjino davkov plačujemo, krvnega davka t. j. vojakov pa damo več kot Nemci, ker so naši fantje bolj sposobni kot nemški. 14 milijonov potrebuje dežela za deželne potrebe, a večina gre za Nemce. Govornik povdarja važnost sol in sicer kmetijskih, obrtnih itd. Krivda naša je, da tuje preveč cenimo; tuje podpiramo, domačinov pa ne. Noben tujec ni naš prijatelj. Če zna kdo par tujih besedi, pa že mislimo, da je Bog. Vendar ne obupati, v vseh rečeh gremo naprej! — Glasno ploskanje je izražalo zadovoljnost poslušalcev gg. dežel. poslancu.

G. kaplan Schreiner govori v uvodu o veliki koristi političnih shodov, obsoja narodno mlačnost in bojazljivost. Zavedajmo se svojih pravic, da bomo na svoji zemlji gospodarji ne pa hlapi. Za tem omenja razmere dobrnskih Slovencev. Omenja štiriletno prosjačenje za dvojezični napis na pošti in poštnem pečatu. Graja ime »Neuhaus« za pošto, ker je protipostavno. Tudi je več krajev po svetu z imenom Neuhaus in poštna pošiljatve se večkrat vlačijo po vseh teh krajih poprej, predno dospejo na Dobrno. Zatem obsoja ravnanje dežel. odbora štajerskega v dobrnskih toplicah. Vseposod se kaže nemški značaj, kar je v škodo deželi in sloven. davkoplačevalcem. Še več škoduje topliški ravnatelj, ki kot deželni uradnik s plavicami kaže svojo narodnost. Ozorčenje je vzbudilo, ko se je gosp. govornik dotaknil nemčurskih imenov dobrnskih »fajerberjev«. Klici: »Proč z njim! Križajte jih!« glasili so se med zborovalci. Ostro je obsojal h koncu dobrnsko nemčurstvo ter vsodbujal zborovalce k narodni zavednosti. — Žel je občno pohvalo.

G. dr. Vekosl. Kukovec slika splošni položaj sloven. ljudstva, ki je nastal vsled tega, da se širijo s tako silo nemške šole med Slovenci; da se pošilja toliko nemškega denarja med nas; da se snujejo povsod nemška društva; da se zaničuje naš jezik itd.

Kmet Franc Pušnik predlaga, naj se izreče zaupnica gg. drž. in dež. poslancu, kar je bilo enoglasno in z navdušenjem sprejeto. Ker se nikdo več ne oglasi za besedo, zahvali g. župnik Kukovič gg. drž. in dež. poslancu in vse govornike za trud, zborovalce pa za mnogoštevilni obisk, želeč, da bi besede, katere smo slišali, prinesle obilnega sadu nam samim v prid in milemu narodu slovenskemu.

To je stvarno poročilo o veličastnem shodu. Dodatek še pride.

Deželni zbor štajerski.

Sprememba volilnega reda.

Najvažnejša stvar v tem zasedanju deželnega zbora je brez dvoma vprašanje, s katerim se peča politični odsek, vprašanje radi pomnožitve poslancev iz kmetke skupine. Vse tri stranke iz kmetke skupine v deželnem zboru: Slovenci, konservativci in bauerbündlarji so imeli skupne razgovore, da bi v tej važni stvari postopali jednotno. V glavnih točkah se je tudi doseglo soglasje. Dozdaj so kmetje volili 23 poslancev v deželni zbor. Po predlogu vseh treh skupin bi se to število pomnožilo na 28. Od teh 28 bi prišla dva nova kmetka poslanca na Sp. Štajer in sicer tako-le: Okraji: Celje, Vransko, Laško in Gornjigrad bi volili dva poslance. Konjice in Šmarje enega poslanca. Do zdaj je vseh teh šest okrajev volilo dva poslance. Okraji Ptuj, Rogatec in Ormož bi volili dva poslance; okraja Gornja Radgona in Ljutomer enega. Po ostalih treh volilnih okrajih: Maribor, Brežice in Slovenjgradec ostane raz-

Prišla sva pod čudno drevo.

Pripovedoval sem mu, kako spretno sem danes lovil, kar mi nakrat Evald pretrga besedo in me vpraša s tako resnobo, da sem se ga ustrašil: »Kaj mislite, ali je še življenje po smrti? Ali še ve mrlič sam za se in o tem, kar je bil?«

Gledam ga osupnjen. Spočetka sem mislil, da se šali, ko sem pa videl njegov resnobni obraz, mu odvrnem:

»Kako pridete nakrat na to čudno vprašanje?«

»Oao me muči danes že celi dan.«

»Kaj?« vskliknil sem začuden. »Vi se salite! — Danes? — Na lovu? — V veseli družbi najveselejši med vsemi?«

»Ravno to je«, dé zamolklo. »Ta vesela družba bo obmolnila, vesela in tekoča kri se nakrat ustavi — in konec je vsega! — hahaha! — Danes sem bil posebno razporežen, da postreljam kolikor največ zajcev. Kaki živahni skoki — pritisek s prstom — in vse živahnosti je bilo konec! — Ali mislite morebiti, da si ti zajčki še sedaj kaj pripovedujejo in potem, ko bodo v naših želodcih, še kedaj živeli?«

»Kaka neumnost!« sem vskliknil.

(Dalje prihodnjič.)